

ปัญหาการคุ้มครองเหยื่อจากการค้ามนุษย์ ตามพิธีสารเพื่อป้องกัน ปราบปราม และลงโทษการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะสตรีและเด็ก ค.ศ. 2000¹

อรรถพล พรประสิทธิ์รัตน²

ในปัจจุบันรูปแบบของอาชญากรรมได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมอันเกิดจากความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีและการคมนาคมที่สะดวกรวดเร็ว ส่งผลให้การก่ออาชญากรรมแพร่กระจายไปยังประเทศต่าง ๆ และเกิดเครือข่ายอาชญากรรมที่ส่งผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคลและความมั่นคงของโลก โดยการค้ามนุษย์เป็นรูปแบบหนึ่งของอาชญากรรมที่มีลักษณะในการดำเนินการอย่างเป็นระบบ มีโครงสร้างขององค์กรอย่างชัดเจนในการดำเนินการภายใต้องค์กรอาชญากรรมและอาศัยความไว้วางใจของเหยื่อรวมถึงอาศัยช่องว่างทางสังคมเพื่อก่ออาชญากรรมในรูปแบบการค้ามนุษย์ โดยผู้ค้ามนุษย์ได้อาศัยช่องทางเหล่านี้เพื่อการแสวงหาประโยชน์จากกลุ่มบุคคลจนเป็นสาเหตุให้เกิดการค้าทาสสมัยใหม่หรือที่เรียกว่าการค้ามนุษย์ที่มีลักษณะแตกต่างไปจากเดิมโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ได้มาซึ่งผลตอบแทนในอัตราที่สูง มีผู้เกี่ยวข้องในขบวนการมากมาย อาทิเช่น นายหน้าผู้จัดหา ผู้นำพา ผู้อำนวยการความสะดวก ผู้ซื้อ ผู้คุม เป็นต้น มีการกดขี่ข่มเหงโดยผู้มีอำนาจเพื่อแสวงหาผลประโยชน์จากผู้ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์และเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายที่กระจายไปยังรัฐอื่น ๆ ในฐานะที่เป็นประเทศต้นทาง ประเทศปลายทาง และประเทศทางผ่านของขบวนการค้ามนุษย์ มีรูปแบบและวิธีการที่หลากหลาย สลับซับซ้อน ไม่ว่าจะเป็นการแสวงหาผลประโยชน์ทางเพศ การบังคับใช้แรงงานทาส การเป็นขอทาน การบังคับแต่งงาน หรือการกำจัดอวัยวะ

จากรายงาน Trafficking in persons report 2018 ที่จัดทำขึ้นโดยสหรัฐอเมริกา พบสถิติการดำเนินคดีความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ ในปี ค.ศ.2016 มีผู้ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์ จำนวน 68,453 คน มีผู้ที่ถูกระบุว่าเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์ จำนวน 17,465 คน และในปี ค.ศ. 2017 มีผู้ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์ จำนวน 100,409 คน และมีผู้ที่ถูกระบุว่าเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์ จำนวน 23,906 คน³ อันแสดงให้เห็นถึงความบกพร่องบางประการเกี่ยวกับการระบุตัวเหยื่อจากการค้ามนุษย์ โดยพบว่าผู้ตกเป็น

¹บทความนี้เรียบเรียงจากการศึกษาอิสระ เรื่อง ปัญหาการคุ้มครองเหยื่อจากการค้ามนุษย์ ตามพิธีสารเพื่อป้องกัน ปราบปราม และลงโทษการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะสตรีและเด็ก ค.ศ. 2000 โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สลิล สิริพิทุร และคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์ ดร. ณฐ สันตาสว่าง และรองศาสตราจารย์ ดร.มัลลิกา พินิจจันทร์

²นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต (ส่วนกลาง) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

³Department of State United states of America, **Trafficking in Persons Report 2018**, (United states of America: A/GIS/GPS, 2018), p.43.

เหยื่อจากการค้ามนุษย์ส่วนใหญ่เป็นสตรีและเด็กผู้หญิง มีจุดประสงค์เพื่อแสวงหาประโยชน์ทางเพศ และมากกว่าหนึ่งในสี่ของเหยื่อจากการค้ามนุษย์เป็นเด็ก

สหประชาชาติได้ทำการรณรงค์อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการค้ามนุษย์ข้ามชาติ และเสนอร่างอนุสัญญาเพื่อเสนอต่อสหประชาชาติพิจารณา โดยเปิดให้มีการลงนามในอนุสัญญาฯ ในระหว่างการประชุมทางการเมืองระดับสูง ณ เมืองปาเลร์โม ประเทศอิตาลี ระหว่างวันที่ 12 - 15 ธันวาคม 2000 โดยมีพิธีสารแนบท้ายอีก 3 ฉบับ ซึ่งรวมถึงพิธีสารเพื่อป้องกันปราบปรามและลงโทษการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะสตรีและเด็ก ค.ศ. 2000 ด้วย⁴ ซึ่งได้รับการรับรองโดยมติสมัชชาสหประชาชาติที่ 55/25 มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 25 ธันวาคม ค.ศ. 2000 มีประเทศสมาชิกจำนวน 173 ประเทศ โดยพิธีสารดังกล่าวเป็นเครื่องมือที่มีผลผูกพันตามกฎหมายระดับโลกฉบับแรกที่มีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันและต่อต้านการค้ามนุษย์ โดยให้ความสำคัญเป็นพิเศษกับสตรีและเด็ก และกำหนดให้การค้ามนุษย์เป็นความผิดทางอาญากับกำหนดมาตรการเพื่อคุ้มครอง ช่วยเหลือผู้เหยื่อจากการค้ามนุษย์ รวมทั้งสนับสนุนความร่วมมือระหว่างประเทศในการสืบสวนและฟ้องร้องดำเนินคดีค้ามนุษย์อย่างมีประสิทธิภาพด้วยความเคารพต่อสิทธิมนุษยชน อันเป็นแหล่งที่มาของภาระผูกพันตามกฎหมายระหว่างประเทศสำหรับรัฐที่เข้าร่วมเป็นภาคีเพื่อให้มั่นใจว่ากฎหมายภายในรัฐ รวมถึงนโยบาย จะได้รับการปฏิบัติตามข้อกำหนดของพิธีสารฯ

สำหรับประเทศไทยได้ลงนามในอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 เมื่อวันที่ 13 ธันวาคม ค.ศ. 2000 และพิธีสารเพื่อป้องกันปราบปราม และลงโทษการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะสตรีและเด็ก ค.ศ. 2000 เมื่อวันที่ 18 ธันวาคม 2001 โดยไทยได้ยื่นสัตยาบันสารทั้งสองฉบับ เมื่อวันที่ 17 ตุลาคม 2013 การยื่นสัตยาบันสารทั้งสองฉบับจะส่งผลให้อนุสัญญาฯ และพิธีสารฯ ดังกล่าวเริ่มมีผลใช้บังคับกับประเทศไทยในวันที่ 16 พฤศจิกายน 2013 เป็นต้นไปตามข้อ 38 ของอนุสัญญาฯ และ ข้อ 17 ของพิธีสารฯ⁵

⁴United Nations Office on Drugs and Crime, **Signatories to the United Nations Convention against Transnational Crime and its Protocols** [Online], Available URL: <https://www.unodc.org/unodc/en/treaties/CTOC/signatures.html>, 2018 (December, 4).

⁵United Nations Office on Drugs and Crime, **a Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children, supplementing the United Nations Convention against Transnational Organized Crime** [Online], Available URL: <https://treaties.un.org/pages/>, 2018 (December, 4).

⁶กระทรวงการต่างประเทศ, ข่าวสารนิเทศ: การเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร และพิธีสารเพื่อป้องกัน ปราบปราม และลงโทษการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะสตรี และเด็ก [Online], available URL: <http://www.mfa.go.th/main/th/media-center/14/40175,2556> (ตุลาคม, 21).

อย่างไรก็ตาม แม้พิธีสารฯ จะได้กำหนดการคุ้มครองเหยื่อจากการค้ามนุษย์ตามกรอบแนวความคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนและได้วางแนวทาง มาตรการเพื่อปกป้องและคุ้มครองเหยื่อจากการค้ามนุษย์ไว้แล้ว แต่ก็ยังมีข้อบกพร่องบางประการที่ยังไม่ครอบคลุมและเป็นปัญหาในการบังคับใช้ที่เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการคุ้มครองเหยื่อจากการค้ามนุษย์ ในฐานะที่เป็นมาตรฐานขั้นต่ำที่รัฐต่าง ๆ จะได้กำหนดและนำไปปฏิบัติกฎหมายภายในรัฐของตนให้สอดคล้องกับพิธีสารฯ อันจะทำให้เหยื่อจากการค้ามนุษย์ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนได้ จึงมีประเด็นปัญหาที่จะต้องพิจารณาเกี่ยวกับการคุ้มครองเหยื่อจากการค้ามนุษย์ตามพิธีสารฯ เพื่อป้องกัน ปราบปรามและลงโทษการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะสตรีและเด็ก ค.ศ. 2000 ซึ่งสรุปได้ดังนี้

ประเด็นปัญหาที่หนึ่ง ปัญหาคำนิยามคำว่าเหยื่อจากการค้ามนุษย์ พิธีสารฯ เพื่อป้องกัน ปราบปราม และลงโทษการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะสตรีและเด็ก ค.ศ. 2000 ไม่มีการกำหนดคำนิยามเหยื่อจากการค้ามนุษย์ แต่พิธีสารฯ นี้ได้กำหนดคำนิยามไว้เพียง 2 คำ เท่านั้น คือคำว่าการค้ามนุษย์และคำว่าเด็ก ซึ่งพิธีสารฯ ข้อ 3(ก) ได้ให้คำนิยามคำว่า “การค้ามนุษย์ หมายถึง การจัดหา การขนส่ง การส่งต่อ การจัดให้อยู่อาศัย หรือการรับไว้ซึ่งบุคคล โดยการขู่เข็ญ หรือด้วยการใช้กำลัง หรือด้วยการใช้อำนาจโดยมิชอบ หรือด้วยการใช้สถานะความเสียหายจากการค้ามนุษย์โดยมิชอบ หรือมีการให้หรือรับเงินหรือผลประโยชน์ เพื่อให้ได้มาซึ่งความยินยอมของบุคคลผู้มีอำนาจควบคุมบุคคลอื่นเพื่อความมุ่งประสงค์ในการแสวงหาประโยชน์ การแสวงหาประโยชน์อย่างน้อยที่สุดให้รวมถึงการแสวงหาประโยชน์เพื่อการค้าประเวณีหรือการแสวงหาประโยชน์ทางเพศในรูปแบบอื่น การบังคับให้ใช้แรงงานหรือบริการ การเอาคนลงเป็นทาสหรือการกระทำอื่นเสมือนการเอาคนลงเป็นทาส การทำให้ตกอยู่บังคับ หรือการรัดคอไว้ระงับออกจากร่างกาย”⁷ และพิธีสารฯ ข้อ 3(ง) ได้ให้คำนิยามคำว่า “เด็ก หมายถึง บุคคลใดที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี”⁸

พิธีสารฯ ไม่ได้ให้คำนิยามคำว่าเหยื่อจากการค้ามนุษย์ไว้อย่างชัดเจนทำให้เกิดปัญหาในการตีความของรัฐภาคีและเป็นสาเหตุสำคัญทำให้รัฐภาคีหลีกเลี่ยงละเลยต่อการระบุตัวเหยื่อจากการค้ามนุษย์และเป็นอุปสรรคต่อการให้ความคุ้มครองเหยื่อจากการค้ามนุษย์ที่รัฐภาคีใช้มาตรการลงโทษเพื่อดำเนินคดีแก่เหยื่อจากการค้ามนุษย์ในความผิดทางอาญาด้านอื่น เนื่องจากเหยื่อจากการค้ามนุษย์ตกอยู่ในสถานะที่แตกต่างกันในคราวเดียวกัน กล่าวคือตกอยู่ในสถานะของเหยื่อจากการค้ามนุษย์และตกอยู่ในสถานะของผู้กระทำความผิดกฎหมายอาญาด้านอื่น ซึ่งเหยื่อจากการค้ามนุษย์มักถูกดำเนินคดีในความผิดเกี่ยวกับการลักลอบเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย ทำงานโดยไม่มีใบอนุญาต เอกสารการทำงานไม่

⁷ข้อ 3(ก) พิธีสารเพื่อป้องกัน ปราบปราม และลงโทษการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะสตรีและเด็ก ค.ศ.2000.

⁸ข้อ 3(ง) พิธีสารเพื่อป้องกัน ปราบปราม และลงโทษการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะสตรีและเด็ก ค.ศ.2000.

ถูกต้อง หรือมีส่วนร่วมในการค้ามนุษย์ การกำหนดคำนิยามที่ชัดเจนจะเป็นประโยชน์ในการพิจารณา คดีเพื่อระบุตัวเหยื่อจากการค้ามนุษย์ และจะได้ให้ความคุ้มครองแก่เหยื่อจากการค้ามนุษย์ได้

ปัญหาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นจากรายงาน Trafficking in Persons (TIP) Report 2018 ตามกฎหมาย Trafficking Victims Protection Act of 2000 (TVPA) ที่จัดทำขึ้นโดยสหรัฐอเมริกา พบว่าสถิติการดำเนินคดี ในปี ค.ศ.2016 ถึง ค.ศ.2017 มีผู้ที่ถูกระบุว่าเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์ในอัตราที่น้อยมากเมื่อเทียบกับผู้ที่ตก เป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์ ทั้งนี้ ปัญหาสำคัญเกิดจากการตรวจจับกุม และดำเนินคดีตามกฎหมายที่ไม่มี ประสิทธิภาพ มีการใช้กฎหมายภายในลงโทษเหยื่อจากการค้ามนุษย์โดยไม่ได้พิจารณาถึงสถานะของเหยื่อ จากการค้ามนุษย์อย่างเหมาะสม

ในอนุสัญญาคณะมนตรียุโรปว่าด้วยการดำเนินการต่อต้านการค้ามนุษย์ ค.ศ.2005 ได้ให้คำนิยามคำ ว่า “เหยื่อจากการค้ามนุษย์ หมายความว่า บุคคลธรรมดาซึ่งตกอยู่ในภาวะของกระบวนการในความผิด ฐานค้ามนุษย์ตามที่ได้กำหนดนิยามไว้”¹⁰ กล่าวคือบุคคลใดก็ตามหากตกอยู่ในภาวะของผู้ที่ได้รับความ เสี่ยงจากกระบวนการค้ามนุษย์ดังกล่าวจำกัดความข้างต้นแล้วถือว่าบุคคลนั้นเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์

นอกจากนั้นอนุสัญญาอาเซียนว่าด้วยการต่อต้านการค้ามนุษย์โดยเฉพาะสตรีและเด็ก ค.ศ.2015 ได้ ให้คำนิยามคำว่า “เหยื่อจากการค้ามนุษย์หรือผู้เสียหาย หมายถึง บุคคลธรรมดาใด ๆ ซึ่งตกอยู่ภายใต้การ กระทำการค้ามนุษย์ตามอนุสัญญาฯ นี้ด้วย”¹¹ เพื่อให้รัฐภาคีใช้ในการตีความ และเกิดความชัดเจนในการ บังคับใช้อนุสัญญาฯ นี้

เมื่อพิจารณาสถานะของเหยื่อจากการค้ามนุษย์แล้ว เหยื่อจากการค้ามนุษย์ถือเป็นบุคคลหรือ กลุ่มบุคคลที่มีสิทธิและเสรีภาพไม่ต่างจากบุคคลทั่วไป ซึ่งเป็นสิทธิตามธรรมชาติที่ติดตัวมาแต่เกิดและไม่ อาจสูญเสียได้¹² การบังคับใช้กฎหมายต่อเหยื่อจากการค้ามนุษย์ในขณะที่ยังไม่สามารถกำหนดตัวเหยื่อจาก การค้ามนุษย์ได้ สะท้อนให้เห็นถึงการจำแนกความแตกต่างในเรื่อง เชื้อชาติ สังคมเดิม หรือดินแดนซึ่ง บุคคลสังกัดอยู่ และใช้มาตรการเชิงลงโทษแก่เหยื่อจากการค้ามนุษย์ เพื่อส่งตัวกลับประเทศโดยพิจารณา เพียงว่าเหยื่อจากการค้ามนุษย์ไม่ใช่พลเมืองของตนเองย่อมเป็นการขัดต่อปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิ มนุษยชนบนหลักการคุ้มครองสิทธิของเหยื่อที่จะต้องได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายที่รัฐไม่พึงเลือกปฏิบัติ ต่อผู้ถูกค้ามนุษย์ทั้งในด้านกฎหมายสารบัญญัติหรือกฎหมายวิธีพิจารณาความรวมทั้งในเชิงนโยบาย ต้อง คำนึงถึงความปลอดภัยและความเป็นธรรม โดยเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์¹³

⁹Department of State United states of America, op.cit., p.43.

¹⁰ข้อ 4(จ) อนุสัญญาคณะมนตรียุโรปว่าด้วยการดำเนินการต่อต้านการค้ามนุษย์ ค.ศ.2005.

¹¹ข้อ 2 (จ) อนุสัญญาอาเซียนว่าด้วยการต่อต้านการค้ามนุษย์โดยเฉพาะสตรีและเด็ก ค.ศ. 2015.

¹²จรัญ โฆษณานันท์, สิทธิมนุษยชนไร้พรมแดน: ปรัชญา กฎหมาย และความจริงทางสังคม, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2559), หน้า 128.

¹³ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน.

นอกจากนั้นปณิญาสากลว่าด้วยหลักความยุติธรรมขั้นพื้นฐานเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวก ยุติธรรมแก่ผู้ได้รับความเสียหายจากอาชญากรรมและการใช้อำนาจโดยไม่ถูกต้อง ค.ศ. 1985 ยังได้ กำหนดให้ความคุ้มครองแก่สิทธิของเหยื่อจากการค้ำมนุษย์ที่จะได้รับการปฏิบัติและมีสิทธิเรียกร้อง ผ่านกระบวนการยุติธรรมโดยไม่ก้าวก้าวสิทธิของเหยื่อจากการค้ำมนุษย์ ที่ต้องได้รับการคุ้มครองและ ช่วยเหลือด้วย¹⁴

ดังนั้นการเพิ่มเติมคำนิยามคำว่าเหยื่อจากการค้ำมนุษย์ จะช่วยให้รัฐภาคีให้ความสำคัญต่อการ คุ้มครองเหยื่อจากการค้ำมนุษย์ และไม่ละเลยต่อกระบวนการระบุตัวเหยื่อจากการค้ำมนุษย์ โดยยึดหลักการ แห่งสิทธิมนุษยชนตามวัตถุประสงค์ของพิธีสารฯ ที่ได้กำหนดไว้ นอกจากนี้ยังเป็นแนวทางที่สำคัญที่จะ ทำให้รัฐภาคีได้วางมาตรการทางกฎหมายเพื่อให้เหยื่อจากการค้ำมนุษย์ได้ให้ข้อมูลและข้อเท็จจริงอัน นำไปสู่การกำหนดสถานะเหยื่อจากการค้ำมนุษย์อย่างถูกต้อง

ประเด็นปัญหาที่สอง ปัญหาความรับผิดชอบของผู้ให้บริการเหยื่อจากการค้ำมนุษย์ พิธีสารเพื่อ ป้องกัน ปรามปราม และลงโทษการค้ำมนุษย์ โดยเฉพาะสตรีและเด็ก ค.ศ.2000 ได้กำหนดให้รัฐภาคี แต่ละรัฐรับเอามาตรการทางกฎหมายและมาตรการอื่นตามที่จำเป็นเพื่อกำหนดให้การกระทำตามที่ระบุ ไว้ในข้อ 3 ของพิธีสารฯ นี้เป็นความผิดอาญาเมื่อกระทำโดยเจตนา รวมถึงการพยายามกระทำความผิด การมีส่วนร่วมในฐานะผู้ร่วมกระทำความผิดอาญา และการจัดการหรือการสั่งการให้ผู้อื่นกระทำ ความผิดด้วย¹⁵ โดยการกระทำดังกล่าวเป็นการกำหนดความผิดอาญาฐานค้ำมนุษย์โดยเฉพาะ โดย ความผิดนั้นจะต้องเข้าองค์ประกอบความผิดตามพิธีสารฯ ข้อ 3 เรื่องคำนิยามคำว่า การค้ำมนุษย์ ที่ ประกอบด้วย การกระทำ วิธีการ และเจตนาเพื่อความมุ่งประสงค์ในการแสวงหาประโยชน์

การกำหนดความผิดตามคำนิยามคำว่า การค้ำมนุษย์เป็นความผิดทางอาญานั้นเป็นการกำหนด ความผิดฐานค้ำมนุษย์เพื่อการลงโทษและฟ้องร้องดำเนินคดีแก่ผู้ค้ำมนุษย์เป็นสำคัญและเป็นมาตรการ ป้องกันอาชญากรรมจากการแสวงหาประโยชน์จากการค้ำมนุษย์ แต่การป้องกันอาชญากรรมที่มี ประสิทธิภาพไม่ใช่แต่เพียงการจับกุมอาชญากรหรือผู้ค้ำมนุษย์มาลงโทษเพียงอย่างเดียว การป้องกัน อาชญากรรมที่ดีมีประสิทธิภาพคือการลดช่องทางการค้ำมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัจจัยด้านการ ตอบสนองต่อความต้องการ แต่พิธีสารฯ ไม่ได้กำหนดให้ผู้ให้บริการเหยื่อจากการค้ำมนุษย์จะต้องรับผิดชอบ ฐานค้ำมนุษย์ ทำให้การป้องกันและคุ้มครองเหยื่อจากการค้ำมนุษย์ยังขาดประสิทธิภาพ

อนุสัญญาคณะมนตรียุโรปว่าด้วยการต่อต้านการค้ำมนุษย์ ค.ศ.2005 ได้กำหนดโทษทางอาญากับ ผู้ให้บริการเหยื่อจากการค้ำมนุษย์โดยกำหนดให้ “รัฐภาคีกำหนดความผิดอาญาแก่ผู้ให้บริการเหยื่อจาก

¹⁴กิตติพงษ์ กิตยารักษ์,ชาติ ชัยเดชสุริยะ และณัฐสา ฉัตรไพฑูรย์ ผู้แปล, มาตรฐานองค์กรสหประชาชาติว่าด้วย กระบวนการยุติธรรมทางอาญา, โดยองค์การสหประชาชาติ, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพัฒนากระบวนการ ยุติธรรม, 2547), น.115.

¹⁵ข้อ 5 พิธีสารเพื่อป้องกัน ปรามปราม และลงโทษการค้ำมนุษย์ โดยเฉพาะสตรีและเด็ก ค.ศ. 2000.

การค้ำมนุษย์ตามคำนิยามการค้ำมนุษย์ โดยรู้ว่าบุคคลนั้นเป็นเหยื่อจากการค้ำมนุษย์”¹⁶ ไว้ด้วย อย่างไรก็ตาม การกำหนดความรับผิดชอบกับผู้ให้บริการเหยื่อจากการค้ำมนุษย์ตามอนุสัญญาฯ นี้ จะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบภายในจากการแสดงเจตนาของผู้ให้บริการด้วย นั่นคือผู้ให้บริการต้องรู้ว่าบุคคลที่ตนไปให้บริการเป็นเหยื่อจากการค้ำมนุษย์ หากผู้ให้บริการไม่รู้ว่าบุคคลนั้นเป็นเหยื่อจากการค้ำมนุษย์แล้ว ถือว่าบุคคลนั้นขาดเจตนาในการกระทำความผิด

การใช้บริการเหยื่อจากการค้ำมนุษย์ถือว่าการละเมิดสิทธิมนุษยชนของเหยื่อจากการค้ำมนุษย์ ด้วยการแสวงหาประโยชน์ที่เป็นการก้าวล่วงไปถึงสิทธิส่วนบุคคลของเหยื่อจากการค้ำมนุษย์ที่ทุกคนเกิดมาเท่าเทียมกัน มีสิทธิเสรีภาพในชีวิตและร่างกายอย่างเท่าเทียมกัน นอกจากนี้เหยื่อจากการค้ำมนุษย์ยังเป็นกลุ่มหรือพวกมนุษยชาติที่ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนได้รับรองถึงสิทธิที่จะไม่เป็นทาส ไม่ถูกบังคับแรงงาน และการค้ำมนุษย์ ผู้ที่ให้บริการเหยื่อจากการค้ำมนุษย์จึงเป็นบุคคลที่มีส่วนทำลายสิทธิในชีวิตของเหยื่อจากการค้ำมนุษย์และทำลายคุณค่าในตัวตน ที่ไม่อาจโต้แย้งเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขได้อันเป็นพื้นฐานสำคัญต่อสิทธิที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติและเป็นสิทธิของมนุษย์ที่ไม่อาจทำลายได้

การกำหนดความรับผิดชอบแก่ผู้ให้บริการเหยื่อจากการค้ำมนุษย์ยังสอดคล้องกับแนวทางป้องกันอาชญากรรมเพื่อลดช่องโอกาสหรือตัดโอกาสของการประกอบอาชญากรรมของผู้กระทำความผิดฐานค้ำมนุษย์ไม่ให้เกิดขึ้นในอนาคต กำจัดปัจจัยที่มีผลต่อการค้ำมนุษย์โดยการทำลายช่องโหว่ของผู้ที่ตกเป็นเหยื่อจากการค้ำมนุษย์และป้องกันจากการตอบสนองต่อความต้องการที่มีการแสวงหาประโยชน์ที่ก่อให้เกิดความต้องการของผู้ให้บริการเหยื่อจากการค้ำมนุษย์¹⁷

นอกจากนี้ ตามหลักการด้านอาชญากรรมที่ได้ให้ความหมายคำว่าอาชญากรรม คือ การกระทำความผิดทางอาญาทั่ว ๆ ไป ซึ่งกฎหมายได้บัญญัติว่าเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ชัดเจน¹⁸ เมื่อผู้ให้บริการเหยื่อจากการค้ำมนุษย์ไม่ถูกกำหนดความรับผิดชอบเป็นความผิดอาชญาฐานค้ำมนุษย์ จึงไม่สามารถลงโทษผู้ให้บริการเหยื่อจากการค้ำมนุษย์ได้ และส่งผลต่อการเรียกค่าสินไหมทดแทนจากผู้ให้บริการเหยื่อจากการค้ำมนุษย์ เพื่อให้ผู้ให้บริการเหยื่อจากการค้ำมนุษย์จะต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายให้แก่เหยื่อจากการค้ำมนุษย์ได้

ดังนั้นการกำหนดความรับผิดชอบของผู้ให้บริการเหยื่อจากการค้ำมนุษย์โดยรู้ว่าบุคคลนั้นเป็นเหยื่อจากการค้ำมนุษย์เป็นความผิดอาชญาฐานค้ำมนุษย์ จะช่วยลดจำนวนอาชญากรรมในประเภทการค้า

¹⁶ ข้อ 19 อนุสัญญาคณะมนตรียุโรปว่าด้วยการต่อต้านการค้ามนุษย์ ค.ศ.2005.

¹⁷ United Nations Human Rights Office of the High Commissioner, **Human Rights and Human Trafficking: Fact Sheet No. 36**, (Geneva: United Nations, 2014), p.43-44.

¹⁸ ประเทือง ธนิยผล, **อาชญวิทยาและทัณฑวิทยา**, พิมพ์ครั้งที่ 9 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2556), หน้า 8.

มนุษย์ที่เป็นสาเหตุสำคัญอันเกิดจากการตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการเหยื่อจากการค้ามนุษย์ ตามสิทธิของบุคคลที่จะไม่เป็นทาส ไม่ถูกบังคับแรงงาน และการค้ามนุษย์ ที่ขัดต่อหลักการแห่งสิทธิมนุษยชน อันเป็นหัวใจของความพยายามเพื่อป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ รวมถึงการคุ้มครองช่วยเหลือ และเยียวยาเหยื่อจากการค้ามนุษย์ด้วย

ประเด็นปัญหาที่สาม ปัญหาการคุ้มครองเหยื่อที่ไม่ทราบอายุ พิธีสารเพื่อป้องกัน ปราบปราม และลงโทษการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะสตรีและเด็ก ค.ศ.2000 ได้กำหนดให้มีการใช้บังคับบทบัญญัติในเรื่องการคุ้มครองเหยื่อจากการค้ามนุษย์ตามพิธีสารฯ ข้อ 6(4) กำหนดให้ “รัฐภาคีแต่ละรัฐจะต้องคำนึงถึงอายุ เพศ และความจำเป็นพิเศษของเหยื่อจากการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะความจำเป็นพิเศษของเด็กซึ่งรวมถึงที่พักอาศัย การศึกษา และการดูแลที่เหมาะสม”¹⁹ และได้ให้คำนิยามในพิธีสารฯ ข้อ 3(ง) ที่กำหนดให้ “เด็ก หมายถึง บุคคลใดที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี”²⁰ จากบทบัญญัตินี้จะเห็นได้ว่าพิธีสารฯ ได้ให้ความสำคัญต่อการคุ้มครองเหยื่อที่เป็นเด็กเป็นพิเศษโดยคำนึงถึงผลประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ ซึ่งการคุ้มครองเด็กตามพิธีสารฯ นี้ จะต้องระบุเหยื่อได้ว่ามีอายุต่ำกว่า 18 ปี จึงจะเข้าคำนิยามคำว่าเด็กและได้รับความคุ้มครองพิเศษ แต่สำหรับบุคคลที่ไม่อาจทราบอายุของเหยื่อได้อย่างชัดเจน เนื่องจากหนังสือเดินทางถูกทำลาย พกพาเอกสารปลอม ถูกปลอมแปลงเอกสาร หรือถูกยึดหนังสือเดินทางไว้ กรณีดังกล่าวทำให้กระบวนการระบุเหยื่อระหว่างเด็กและผู้ใหญ่เกิดปัญหาเมื่อเหยื่อจากการค้ามนุษย์ที่เป็นเด็กอยู่ระหว่างการตรวจสอบอายุก่อนการดำเนินกระบวนการพิจารณาและถูกดำเนินกระบวนการพิจารณาเช่นเดียวกับผู้ใหญ่ในระหว่างที่ยังไม่สามารถตรวจสอบอายุของเหยื่อได้ ทำให้ไม่สามารถใช้มาตรการเพื่อคุ้มครองเหยื่อจากการค้ามนุษย์ที่เป็นเด็กได้ และเป็นสาเหตุให้บุคคล เช่นว่านี้ถูกดำเนินคดีหรือดำเนินกระบวนการพิจารณาเช่นเดียวกับผู้ใหญ่ ในขณะที่ยังไม่สามารถยืนยันอายุของเหยื่อจากการค้ามนุษย์ได้อย่างชัดเจน

อนุสัญญาคณะมนตรียุโรปว่าด้วยการดำเนินการต่อต้านการค้ามนุษย์ ค.ศ. 2005 ข้อ 10(3) ได้ให้ความคุ้มครองแก่เหยื่อที่ไม่ทราบอายุได้อย่างชัดเจนว่า “กรณีที่ไมทราบอายุของเหยื่อที่แน่นอนแต่มีเหตุผลอันควรเชื่อได้ว่าเหยื่อนั้นเป็นเด็ก ต้องกำหนดว่าบุคคลนั้นเป็นเด็ก และต้องใช้มาตรการคุ้มครองและป้องกันพิเศษ ในระหว่างการตรวจสอบอายุของเหยื่อ”²¹

เมื่อพิจารณาจากพิธีสารฯ แล้ว ได้ให้ความหมายคำว่าเด็กไว้อย่างชัดเจน แต่พิธีสารฯ ไม่ได้กำหนดให้ความคุ้มครองแก่เหยื่อจากการค้ามนุษย์ในกรณีที่ไมอาจทราบอายุได้โดยเฉพาะเหยื่อที่เป็น

¹⁹ ข้อ 6(4) พิธีสารเพื่อป้องกัน ปราบปราม และลงโทษการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะสตรีและเด็ก ค.ศ.2000.

²⁰ ข้อ 3(ง) พิธีสารเพื่อป้องกัน ปราบปราม และลงโทษการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะสตรีและเด็ก ค.ศ.2000.

²¹ ข้อ 10(3) อนุสัญญาคณะมนตรียุโรปว่าด้วยการดำเนินการต่อต้านการค้ามนุษย์ ค.ศ. 2005.

เด็กไว้ ซึ่งการกำหนดให้ความคุ้มครองแก่เหยื่อจากการค้ามนุษย์ที่ไม่ทราบอายุของเหยื่อที่แน่นอนแต่มีเหตุผลอันควรเชื่อได้ว่าเหยื่อนั้นเป็นเด็ก จะช่วยเสริมมาตรการการคุ้มครองแก่เด็กให้ได้รับการปฏิบัติตามหลักสากลโดยยึดผลประโยชน์แก่เด็กเป็นสำคัญ ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของพิธีสารฯ ที่ให้ความคุ้มครองและช่วยเหลือเหยื่อจากการค้ามนุษย์ และมุ่งให้ความสำคัญต่อเด็กเป็นสำคัญ เพื่อให้ความมั่นใจได้ว่าเหยื่อที่เป็นเด็กจะไม่ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน

การบัญญัติเรื่องการคุ้มครองแก่เหยื่อที่ไม่ทราบอายุอย่างชัดเจน โดยเฉพาะเหยื่อที่เป็นเด็กยังสอดคล้องกับปฏิญญาว่าด้วยสิทธิเด็กและเยาวชนที่ให้ความสำคัญกับผลประโยชน์สูงสุดของเด็กที่ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์ โดยถือเป็นข้อพิจารณาเบื้องต้นในการให้ความช่วยเหลือและคุ้มครองที่เหมาะสมโดยมีการพิจารณาถึงสิทธิและความต้องการพิเศษอย่างครบถ้วนในการพิจารณาทุกขั้นตอนเพื่อการดูแลและคุ้มครองเด็กที่ถูกค้ามนุษย์²²

นอกจากนั้นในการพิจารณาเกี่ยวกับการคุ้มครองเหยื่อจากการค้ามนุษย์ที่เป็นเด็กจำเป็นต้องพิจารณาอนุสัญญาอื่นที่เกี่ยวข้องกับเด็กประกอบด้วย ซึ่งพิธีสารเลือกรับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก เรื่องการค้าเด็ก การค้าประเวณีเด็กและสื่อลามกที่เกี่ยวกับเด็ก ค.ศ. ได้กำหนดการคุ้มครองเหยื่อที่ไม่ทราบอายุไว้ใน ข้อ 8(2) ว่าให้รัฐภาคีทั้งหลายจะต้องประกันว่าความไม่ชัดเจนในเรื่องอายุที่แท้จริงของเด็กที่เป็นเหยื่อจะไม่กีดกันการเริ่มต้นของการสืบสวนสอบสวนทางอาญา รวมทั้งการสืบสวนสอบสวนที่มุ่งไปสู่การกำหนดอายุของผู้เป็นเหยื่อ เพื่อให้เด็กได้รับสิทธิตามที่พึงได้ตามสิทธิเด็กและปฏิบัติตามระบบความยุติธรรมโดยยึดผลประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ²³

นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับแนวคิดในการปฏิบัติต่อเด็กที่ต้องเคารพในสิทธิของเด็กในฐานะปัจเจกชนซึ่งเด็กทุกคนมีศักดิ์ศรีและคุณค่าในตนเองที่จะต้องได้รับการคุ้มครองเป็นพิเศษและถือว่าเด็กเป็นสมบัติของสังคมที่รัฐต้องให้ความคุ้มครองสวัสดิภาพและสิทธิความเป็นปัจเจกชนของเด็กด้วย โดยรัฐจะต้องใช้อำนาจพิเศษในฐานะที่เป็นบิดามารดาของประเทศชาติที่จะปกป้องคุ้มครองเด็ก²⁴ โดยเหยื่อจากการค้ามนุษย์ต้องได้รับการคุ้มครองจากรัฐอย่างเท่าเทียมกัน ปราศจากการแบ่งแยกกีดกัน ไม่ว่าจะเป็นเชื้อชาติ ศิพ พศ ภาษา หรือศาสนา

ดังนั้นการให้ความคุ้มครองเหยื่อที่ไม่ทราบอายุ โดยเฉพาะเด็กจึงเป็นสาระสำคัญต่อการให้ความคุ้มครองเหยื่อจากการค้ามนุษย์ และต้องใช้มาตรการคุ้มครองและป้องกันพิเศษ ในระหว่างทาง

²²ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิเด็กและเยาวชน.

²³ข้อ 8(2) พิธีสารเลือกรับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก เรื่องการค้าเด็ก การค้าประเวณีเด็กและสื่อลามกที่เกี่ยวกับเด็ก ค.ศ. 2000.

²⁴จิตติมา ธงไชย, “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540: ศึกษาเฉพาะกรณีการคุ้มครองผู้เสียหายและพยานที่เป็นเด็กในการสอบสวน,” (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543), หน้า 9.

ตรวจสอบอายุของเหยื่อ เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของพิธีสารฯ และรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์สูงสุดของเหยื่อที่เป็นเด็ก อันจะส่งผลให้พิธีสารฯ สามารถบังคับใช้ได้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพบนพื้นฐานของหลักการแห่งสิทธิมนุษยชนที่ไม่ละเมิดสิทธิของเด็ก

จากการศึกษาปัญหาการคุ้มครองเหยื่อจากการค้ามนุษย์ ตามพิธีสารเพื่อป้องกัน ปราบปราม และลงโทษการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะสตรี และเด็ก ค.ศ. 2000 ผู้ศึกษาพบว่ามีข้อเสนอแนะ คือ

1. ปัญหาคำนิยามคำว่าเหยื่อจากการค้ามนุษย์ ผู้ศึกษาพบว่ามีข้อเสนอแนะคือ

ควรให้คำนิยามในพิธีสารฯ ให้ชัดเจน เนื่องจากพิธีสารฯ ไม่ได้ให้คำนิยามของคำว่าเหยื่อจากการค้ามนุษย์ไว้ จึงควรกำหนดคำนิยามคำว่าเหยื่อจากการค้ามนุษย์ดังนี้

“เหยื่อจากการค้ามนุษย์ หมายถึง บุคคลธรรมดาไม่ว่าจะโดยเฉพาะตนเองหรือบุคคลเป็นกลุ่มที่ถูกกระทำซึ่งตกอยู่ในภาวะของกระบวนการในความผิดฐานค้ามนุษย์ตามที่ได้กำหนดคำนิยามไว้” เพื่อให้เกิดความชัดเจนและไม่ให้รัฐภาคีหลีกเลี่ยงหรือละเลยต่อกระบวนการระบุตัวเหยื่อจากการค้ามนุษย์ที่สอดคล้องกับหลักการแห่งสิทธิมนุษยชนที่เหยื่อจากการค้ามนุษย์พึงได้รับสิทธิในฐานะพลเมืองที่ควรได้รับการคุ้มครองสิทธิในชีวิต และให้เหมือนกับอนุสัญญาคณะมนตรียุโรปว่าด้วยการดำเนินการต่อต้านการค้ามนุษย์ ค.ศ.2005 และอนุสัญญาอาเซียนว่าด้วยการต่อต้านการค้ามนุษย์โดยเฉพาะสตรีและเด็ก ค.ศ. 2015

2. ปัญหาความรับผิดชอบของผู้ให้บริการเหยื่อจากการค้ามนุษย์

ควรแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติในพิธีสารฯ ข้อ 5 จากเดิม

“1. ให้รัฐภาคีแต่ละรัฐรับเอามาตรการทางกฎหมายและมาตรการอื่นตามที่จำเป็นเพื่อกำหนดให้การกระทำตามที่ระบุไว้ในข้อ 3 ของพิธีสารนี้ เป็นความผิดอาญาเมื่อกระทำโดยเจตนา

2. ให้รัฐภาคีแต่ละรัฐรับเอามาตรการทางกฎหมายและมาตรการอื่นตามที่จำเป็นเพื่อกำหนดให้การกระทำต่อไปนี้เป็นความผิดอาญา

(1) การพยายามกระทำความผิดตามที่กำหนดไว้ในวรรค 1 ของข้อนี้ ภายใต้แนวคิดพื้นฐานของระบบกฎหมายของรัฐภาคีนั้น

(2) การมีส่วนร่วมในฐานะผู้ร่วมกระทำความผิดอาญาในการกระทำความผิดตามที่กำหนดไว้ในวรรค 1 ของข้อนี้

(3) การจัดการหรือการสั่งการให้ผู้อื่นกระทำความผิดตามที่กำหนดไว้ในวรรค 1 ของข้อนี้”

โดยเพิ่มเติมบทบัญญัติ “3. ให้รัฐภาคีกำหนดให้ผู้ให้บริการเหยื่อจากการค้ามนุษย์ตามที่ระบุไว้ในข้อ 3 ของพิธีสารนี้ โดยรู้ว่าเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์ เป็นความผิดอาญา” เพื่อให้ผู้ให้บริการเหยื่อจากการค้ามนุษย์ถูกลงโทษตามกฎหมายอันจะส่งผลต่อการลดจำนวนอาชญากรรมในประเภทการค้ามนุษย์ที่เป็นสาเหตุสำคัญอันเกิดจากการตอบสนองความต้องการจากผู้ให้บริการเหยื่อการค้า

มนุษย์ นอกจากนั้นยังเป็นการกำหนดมาตรการให้ความคุ้มครองเหยื่อเพื่อให้ผู้ให้บริการเหยื่อจากการค้ามนุษย์ต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนให้กับเหยื่อจากการค้ามนุษย์ด้วย ซึ่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของพิธีสารฯ นี้ และสอดคล้องกับหลักการแห่งสิทธิมนุษยชน ที่บุคคลทุกคนจะไม่ตกเป็นทาส ไม่ถูกบังคับแรงงานและการค้ามนุษย์ และให้เหมือนกับอนุสัญญาคณะมนตรียุโรปว่าด้วยการดำเนินการต่อต้านการค้ามนุษย์ ค.ศ.2005

3. ปัญหาการคุ้มครองเหยื่อที่ไม่ทราบอายุ

ควรแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติในพิธีสารฯ ข้อ6(4) จากเดิม “ในการใช้บังคับบทบัญญัติทั้งหลายในข้อนี้ให้รัฐภาคีแต่ละรัฐคำนึงถึงอายุ เพศ และความจำเป็นพิเศษของเหยื่อจากการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะความจำเป็นพิเศษของเด็ก ซึ่งรวมถึงที่พักอาศัย การศึกษา และการดูแลที่เหมาะสม”

โดยแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติเป็น “ในการใช้บังคับบทบัญญัติทั้งหลายในข้อนี้ให้รัฐภาคีแต่ละรัฐคำนึงถึงอายุ เพศ และความจำเป็นพิเศษของเหยื่อจากการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะความจำเป็นพิเศษของเด็ก ที่รัฐภาคีทั้งหลายจะต้องประกันว่าความไม่ชัดเจนในเรื่องอายุที่แท้จริงของเด็กที่เป็นเหยื่อจะไม่กีดกันการเริ่มต้นของการสืบสวนสอบสวนทางอาญา รวมทั้งการสืบสวนสอบสวนที่มุ่งไปสู่การกำหนดอายุของผู้เป็นเหยื่อ เพื่อให้เด็กได้รับสิทธิตามควรที่พึงได้ตามสิทธิเด็กและปฏิบัติตามระบบความยุติธรรมโดยยึดผลประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ” นอกจากนั้นควรจัดทำคำอธิบายแนบท้ายพิธีสารฯ เกี่ยวกับมาตรการพิเศษสำหรับเด็กด้วย เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการแห่งสิทธิมนุษยชน ในการรักษาผลประโยชน์สูงสุดของเด็กที่ควรได้รับในฐานะที่ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์ และคุ้มครองชีวิตของเด็กให้ดีขึ้น ภายใต้อิทธิพลที่กว้างขวาง โดยเคารพในศักดิ์ศรีของเด็กจากการแสวงประโยชน์จากการกระทำอันมิชอบ ไม่ว่าจะเป็นการทรมานหรือการลงโทษหรือการปฏิบัติที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม และสอดคล้องกับแนวคิดในการปฏิบัติต่อเด็กในฐานะที่เด็กเป็นสมบัติของสังคมหรือรัฐ และมีสิทธิ อำนาจ คุณค่าความเป็นมนุษย์เท่าเทียมบุคคลทั่วไป รวมถึงแก้ไขเพิ่มเติมให้เหมือนกับพิธีสารเลือกรับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก เรื่องการค้าเด็ก การค้าประเวณีเด็กและสื่อลามกที่เกี่ยวกับเด็ก ค.ศ. 2000 และอนุสัญญาคณะมนตรียุโรปว่าด้วยการดำเนินการต่อต้านการค้ามนุษย์ ค.ศ.2005

เอกสารอ้างอิง

กิตติพงษ์ กิตยารักษ์,ชาติ ชัยเดชสุริยะ และฉัฐวสา ฉัตรไพฑูรย์, ผู้แปล. มาตรฐานองค์กรสหประชาชาติว่าด้วยการบูรณาการยุติธรรมทางอาญา. โดยองค์กรสหประชาชาติ, พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพัฒนากระบวนการยุติธรรม, 2547.

จรัญ โฆษณานันท์. **สิทธิมนุษยชนไร้พรมแดน: ปรัชญา กฎหมาย และความจริงทางสังคม**. พิมพ์ครั้งที่ 3.

กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2559.

จิตติมา ชงไชย. “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540: ศึกษาเฉพาะกรณีการคุ้มครองผู้เสียหายและพยานที่เป็นเด็กในการสอบสวน.” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิเด็กและเยาวชน.

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน.

ประเทือง ธนิยผล. **อาชญวิทยาและพันธุวิทยา**. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2556.

พิธีสารเพื่อป้องกัน ปรามปราม และลงโทษการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะสตรีและเด็ก ค.ศ. 2000.

พิธีสารเลือกรับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก เรื่องการค้าเด็ก การค้าประเวณีเด็ก และสื่อลามกที่เกี่ยวกับเด็ก ค.ศ. 2000.

อนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000.

อนุสัญญาคณะมนตรียุโรปว่าด้วยการดำเนินการต่อต้านการค้ามนุษย์ ค.ศ. 2005.

อนุสัญญาอาเซียนว่าด้วยการต่อต้านการค้ามนุษย์โดยเฉพาะสตรีและเด็ก ค.ศ. 2015.

Department of State United states of America. **Trafficking in Persons Report 2018**. United states of America: A/GIS/GPS, 2018.

The United Nations Children’s Fund. **Guidelines on the Protection of Child Victims of Trafficking**. New York: United Nations Plaza, 2006.

United Nations Human Rights Office of the High Commissioner. **Human Rights and Human Trafficking: Fact Sheet No. 36**. Geneva: United Nations, 2014.

United Nations Office on Drugs and Crime. **Global Report on Trafficking in Persons 2016**. Vienna: United Nations publication, 2016.